

BELEDİYE VE BAĞLI KURULUŞLARI İLE MAHALLİ İDARE BİRLİKLERİ PERSONELİ

ÜDS

ÜN VAN DEĞİŞİKLİĞİ SINAVLARINA HAZIRLIK

KONU ANLATIMLI - SORU BANKASI

ORTAK KONULAR

Soruların çözümlerine, kitabın baskı tarihinden sonraki güncellemelere ve konulardaki ek formlara erişebilmek için QR kodu okutunuz.

Komisyon
BELEDİYE VE BAĞLI KURULUŞLARI İLE MAHALLİ İDARE BİRLİKLERİ PERSONELİ
ÜNVAN DEĞİŞİKLİĞİ SINAVLARINA HAZIRLIK KONU ANLATIMLI SORU BANKASI

ISBN 978-625-8656-06-0

Kitapta yer alan bölümlerin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

I. Baskı: 2026, Ankara

Yayın-Proje: Pegem
Dizgi-Grafik Tasarım: Gülnur Öcalan
Kapak Tasarımı: Pegem

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi, Macun Mah. 204. Cad.
No: 141/A-33
Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: yayinevi@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

ÖN SÖZ

Değerli Okuyucularımız;

Belediye ve Bağlı Kuruluşları ile Mahalli İdare Birlikleri Personeli Ünvan Değişikliği Sınavlarına Hazırlık Konu Anlatımlı Soru Bankası kitabımız, yayımlanan son sınav ilanındaki konular baz alınarak alanında uzman yazar komisyonumuz tarafından hazırlanmıştır. Yayınımızda yer alan bazı soruların çözümlerine, baskı tarihinden sonraki güncellemelerine ve konulardaki ek formlara erişebilmek için dış kapakta yer alan QR kodu okutunuz. Yayınımızdaki konularda teorik çerçeve net bir şekilde çizilmiş, çözümlü ve cevaplı testler ile pratiğe ilişkin çok sayıda örneğe yer verilmiştir. Anlatılan konuların zihinde somutlaşması için konuların arasına yazar notları, şemalar ve tablolar da eklenmiştir. Kitabımızda, daha önceki sınavlarda sorulmuş olan soru ve çözümler ilgili konuların arasına yerleştirilmiştir. Okuyucuların toplam iş yükü gözetilerek, öz ve net bilgilerden uzaklaşmadan, güncel ve çalışmalarını pekiştirecek yöntemleri sunmak amacıyla özenle hazırlanan bu yayınınızın sınava hazırlanan siz değerli okuyucularımıza katkı sağlamasını diliyoruz. Kitaba ilişkin sorularınızı yayinevi@pegem.net adresine e-posta yoluyla ya da 0538-5949240 numaralı telefona WhatsApp üzerinden iletmeniz yeterli olacaktır.

PEGEM Akademi Yayıncılık

İÇİNDEKİLER

1. Bölüm: 5393 Sayılı Belediye Kanunu	1
2. Bölüm: 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu	29
3. Bölüm: 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu.....	43
4. Bölüm: 442 Sayılı Köy Kanunu	60
5. Bölüm: 5355 Sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanunu.....	77
6. Bölüm: 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu	85
7. Bölüm: 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu	118
8. Bölüm: Osmanlı İmparatorluğu'ndan 1982 Anayasası'na Kadar Türkiye'nin Anayasal Geçmişine Bir Bakış.....	145
9. Bölüm: T.C. Anayasası	152
10. Bölüm: Türkiye'nin İdari Teşkilatı	200
11. Bölüm: 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu	210
12. Bölüm: Atatürk Düşünce Sistemi	256
13. Bölüm: Kamu İdareleri İle Mahallî İdarelerde Halkla İlişkiler ve İletişim.....	271
14. Bölüm: Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik	302
15. Bölüm: Noktalama İşaretleri	316
16. Bölüm: Yazım Kuralları	323

BİRİNCİ KISIM**Genel Hükümler****BİRİNCİ BÖLÜM****Amaç, Kapsam ve Tanımlar****Amaç**

Madde 1- Bu Kanunun amacı, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

Madde 2- Bu Kanun belediyeleri kapsar.

Tanımlar

Madde 3- Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,
 - b) Belediyenin organları: Belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını,
 - c) Belde: Belediyesi bulunan yerleşim yerini,
 - d) Mahalle: Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi,
- İfade eder..

İKİNCİ BÖLÜM**Belediyenin Kuruluşu ve Sınırları****Kuruluş**

Madde 4- Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

İçme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskûn sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz.

Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediyeye kurabilmeleri için meskûn sahalarının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir.

Bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülkî idare amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi durumunda, valinin bildirimi üzerine, mahallî seçim kurulları, onbeş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alır ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildirir.

İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte Çevre ve Şehircilik Bakanlığına gönderilir.

Sınırların tespiti

Madde 5- Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir:

- a) Eskiden beri o yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır.
- b) Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.
- c) Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kâğıdına şerh konulur.
- d) Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kâğıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir.

Sınırların kesinleşmesi

Madde 6- Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir.

Kesinleşen sınırlar, valilikçe yerinde uygulanmak suretiyle taraflara gösterilir ve durum bir tutanakla belirlenir. Kesinleşen sınır kararları ile dayanağı olan belgelerin birer örneği; belediyesine, mahallî tapu dairesine, il özel idaresine ve o yerin mülkî idare amirine gönderilir.

Kesinleşen sınırlar zorunlu nedenler olmadıkça beş yıl süre ile değiştirilemez.

Sınır uyuşmazlıklarının çözümü

Madde 7- Bir il dâhilindeki beldeler veya köyler arasında sınır uyuşmazlığı çıkması hâlinde ilgili belediye meclisi ve köy ihtiyar meclisi ile kaymakamın görüşleri otuz gün süre verilerek istenir. Vali, bu görüşleri değerlendirerek sınır uyuşmazlığını karara bağlar. Büyükşehir belediyesinin sınırları içinde kalan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin

sınır değişikliklerinde büyükşehir belediye meclisinin de görüşü alınır.

İl ve ilçe sınırlarının değiştirilmesini gerektirecek sınır uyuşmazlıklarında 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri uygulanır.

Birleşme ve katılma

Madde 8- Belde, köy veya bunların bazı kısımlarının bir başka beldeye katılabilmesi için bu yerlerin meskûn sahalarının katılınacak beldenin meskûn sahasına uzaklığı 5.000 metreden fazla olamaz.

Bir belde veya köyün veya bunların bazı kısımlarının meskûn sahasının, komşu bir beldenin meskûn sahası ile birleşmesi veya bu sahalar arasındaki mesafenin 5.000 metrenin altına düşmesi ve buralarda oturan seçmenlerin yarısından bir fazlasının komşu beldeye katılmak için başvurması hâlinde, katılınacak belde sakinlerinin oylarına başvurulmaksızın, katılmak isteyen köy veya belde veya bunların kısımlarında başvuruya ilişkin oylama yapılır. Oylama sonucunun olumlu olması hâlinde başvuruya ait evrak, valilik tarafından katılınacak belediyeye gönderilir. Belediye meclisi evrakın gelişinden itibaren otuz gün içinde başvuru hakkındaki kararını verir. Belediye meclisinin uygun görmesi hâlinde katılım gerçekleşir. Büyükşehirlerde birleşme ve katılma işlemleri, katılınacak ilçe veya ilk kademe belediye meclisinin görüşü üzerine, büyükşehir belediye meclisinde karara bağlanır. Katılma sonrası oluşacak yeni sınır hakkında, 6'ncı maddeye göre işlem yapılır ve sonuç Çevre ve Şehircilik Bakanlığına bildirilir.

Bir beldenin bazı kısımlarının komşu bir beldeye katılmasında veya yeni bir belde ya da köy kurulmasında, beldenin nüfusunun 5.000'den aşağı düşmemesi gerekir.

Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000'den aşağı düşmemesi ve yeni kurulacak beldenin nüfusunun 20.000'den az olmaması şarttır.

Bu madde uyarınca gerçekleşen katılmalarda, katılınan belde ile bazı kısımları veya tümü katılan köy veya belde arasında; taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçların devri ve paylaşımı, aralarında düzenlenecek protokolle belirlenir.

Birleşme ve katılma işlemlerinde bu maddede düzenlenmeyen hususlarda 4'üncü madde hükmüne göre işlem yapılır.

Mahalle ve yönetimi

Madde 9- Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir.

Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur.

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür. **(Ek cümle: 12/11/2012-6360/15 md.)** Belediye sınırları içinde nüfusu 500'ün altında mahalle kurulamaz.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

Belde adının değiştirilmesi

Madde 10- Bir beldenin adı, belediye meclisi üye tam sayısının en az dörtte üç çoğunluğunun kararı ve valinin görüşü üzerine İçişleri Bakanlığının onayı ile değiştirilir. Bu karar Resmî Gazetede yayımlanır. Beldenin adının değişmesi ile belediyenin adı da değişmiş sayılır.

Tüzel kişiliğin sona erdirilmesi

Madde 11- Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri hâline gelir. Tüzel kişiliği kaldırılan belediye ile köylerin taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçları katıldıkları belediyeye intikal eder.

Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin tasfiyesi il özel idaresi tarafından yapılır. Bu belediyenin taşınır ve taşınmaz malları ile hak, alacak ve borçları ilgili köy tüzel kişiliğine intikal eder. İntikal eden borçların karşılanamayan kısımları il özel idaresi tarafından üstlenilir ve vali tarafından İller Bankasına bildirilir. İller Bankası bu miktarı, takip eden ayın genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının belediyelere ayrılan kısmından keserek ilgili il özel idaresi hesabına aktarır.

(Ek fıkra: 6/3/2008-5747/3 md.) Tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerin bulunduğu yerleşim birimlerinde, hizmetlerin aksamadan yürütülmesi amacıyla, ilgili belediye veya büyükşehir belediyesi ve köye dönüşen yerlerde il özel idaresi veya köylere hizmet götürme birlikleri tarafından içme suyu, kanalizasyon, temizlik, çöp toplama, ulaşım, itfaiye ve diğer hizmetlerin yürütülmesi için gerekli tedbirler alınır ve ihtiyaç durumuna göre bu hizmetleri yürütmek üzere hizmet birimleri kurulabilir. Büyükşehir belediye sınırları içinde açılacak hizmet birimlerini yönetmek üzere, büyükşehir belediye meclis üyeleri veya diğer belediye personeli arasından görevlendirme yapılabilir. Mahalli hizmetlerin aksamadan yürütülmesi için vali veya kaymakamlar ilgili kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlar ve gerekli tedbirleri alır.

OSMANLI'DAKİ ANAYASACILIK
HAREKETLERİ

A. Sened-i İttifak (1808)

Padişahın yetkilerini kendi isteği dışında sınırlayan ilk belgedir.

- ▼ Osmanlı'daki ilk anayasal belgedir. Misak nite-liğindedir.
- ▼ Padişah II. Mahmut ile Ayanlar arasında imza-lanmıştı.
- ▼ Bu sözleşme ile padişah, ayanların varlığını ta-nımıştır. Sadrazamın keyfi eylemlerini önleme konusunda söz vermiştir. Ayanlar da padişaha itaat sözü vermiştir.
- ▼ Devlet iktidarının sınırlanabileceği düşüncesi ilk kez ortaya çıkmıştır.
- ▼ İngiltere'de ortaya çıkan ve dünya tarihinde yö-netenlerin yetkilerini sınırlandıran ilk belge olan 1215 tarihli Magna Carta Libertatum ile benzerlik gösteren bir belgedir.

B. Tanzimat Fermanı (1839)
(Gülhane Hatt-ı Hümayunu)

- ▼ Osmanlı'da ilk kez "Kanun Üstünlüğü" getiril-miştir.
- ▼ Devletin bütün uyrukları için temel hak ve öz-gürlükleri tanıma temel fonksiyonu olarak kabul edilmiştir. Bu belge bir anayasa değildir. Padi-şahın fermanıdır.
- ▼ Tanzimat, adalet ilkesini ön plana çıkaran bir fermanıdır.
- ▼ Padişahın yetkileri ilk kez kendi isteğiyle sınır-landırılmıştır.
- ▼ Belge sırasıyla askere almada adalet, vergide adalet getirmiştir. Genel müsadere yasağı ge-tiren bu belge (Kişinin mallarına isteği dışında el konulamayacağı) mülkiyet hakkını getirmiştir. Kanunsuz suç ve ceza olmaz ilkesi, mahkeme-lerin aleniliği ve ticaret serbestisi bu fermanla gelmiştir.

C. Islahat Fermanı (1856)

- ▼ Islahat Fermanı, eşitlik ilkesini getiren bir belge-dir.
- ▼ Gayrimüslimlere yönetim ve eğitim-öğretim alan-larında eşitlik tanınmıştır.
- ▼ Bir anayasa değil merkezi idarenin tek taraflı ta-sarrufudur.
- ▼ Gayrimüslimlere memur olma hakkı ve bedelli askerlik (cizye kaldırıldı) getirilmiştir.
- ▼ Gayrimüslimlere yerel meclislere katılma hakkı verilmiştir.
- ▼ 1876'ya kadar mutlak monarşi vardı.
- ▼ 1876'da Meşrutiyet'in ilanı ile meşruti monarşiye geçilmiştir.

ANAYASALAR

A. Kanunuesasi (Meşrutiyet - 1876)

- ▼ Türk tarihinin ilk yazılı anayasasıdır. Padişah'ın yetkilendirdiği bir komisyon tarafından hazırlan-mıştır.
- ▼ Osmanlı İmparatorluğu Kanunuesasi'de üniter devlet olarak kabul edilmiştir. Devletin resmi dini İslam'dır. Padişah mutlak anlamda sorumsuzdur.
- ▼ Türk tarihinde ilk kez parlamento bu anayasa dö-neminde kurulmuştur (**Meclis-i Umumi**).

Meclis-i Umumi: Heyet-i Ayan ve Heyet-i Mebusan ol-mak üzere ikili meclisten oluşmaktadır.

↳ **Heyeti Ayan:** Üyelerini Padişah seçmektedir.

↳ **Heyet-i Mebusan:** 4 yılda bir yapılan seçimle iş ba-şına gelmektedir.

* İlk kez "Gizli Oy İlkesi" bu anayasada gelmiştir.

* Bakanlar Kurulu Padişaha karşı sorumludur. Yü-rütme iki başlıdır. Padişah ve Heyet-i Vükela'dır. Heyet-i Vükela'nın başı Sadrazam'dır. Heyet-i Vü-kela da Padişah'a karşı sorumludur.

Özellikleri

- ▼ Kaziistik ve sert bir anayasadır. Devlet biçimi monarşidir.
- ▼ Devletin dili Türkçe; devletin dini İslam'dır.
- ▼ Temel hak ve özgürlüklere ilk kez bu anayasa döneminde yer verilmiştir.

- * **Kuvvetler ayrılığı ilkesi:** Yasa yapma yetkisi TBMM, yargı yetkisi Mahkemelere ve yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına ve Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Yargı erkinin bağımsızlığı ile pratik önem kazanmaktadır.
- * **Çoğulcu toplum yapısının geliştirilmesi:** Siyasi partiler güvenceli bir hukuki statüye kavuşturulmuştur. Sendikalar hakkında düzenlemeler iş hukukunun gelişimi ve demokratik esaslara uyumu açısından önemli sonuçlar doğurmuştur. Özerk statüye sahip kamu kuruluşları kurulmuştur.
- * Yüksek Seçim Kurulu, Genelkurmay Başkanlığı, Diyanet İşleri Başkanlığı gibi daha önce kanunla kurulmuş kurumlar anayasal kurumlar hâlini aldılar.
- * **TRT ve üniversitelere** özerklik verilmiştir.

1961 Anayasası'nın Düzenlediği İlkler

- * Anayasa Mahkemesi
- * Millî Güvenlik Kurulu
- * Diyanet İşleri Başkanlığı
- * Yüksek Seçim Kurulu
- * Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)
- * Yüksek Hakimler Kurulu
- * Üniversiteler
- * Radyo ve Televizyon İdaresi ve Haber Ajansları
- * Siyasal Partiler
- * Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları
- * Sosyal devlet, demokratik devlet, insan haklarına dayalı devlet, hukuk devleti hükümleri
- * Başlangıç ilkeleri ve madde kenar başlıkları
- * Sosyal ve ekonomik haklar

NOT

Çoğulcu demokrasi: Çoğunluğun mutlak egemenliğini kabul etmez. Temsil gücü az olan grupların da siyasal ve sosyal haklarının olduğunu bilir. Onların da şikayetlerini dinler. Azınlık grupları da benimser.

Çoğunlukçu demokrasi: Devlet, halkın çoğunluğunun idaresine göre yönetilir. Çoğunluğun yönetme gücü oldukça keskindir. Bu güç keskinliği azınlıklarla sınırlandırılmaz. Çoğunlukçu demokrasi çoğunluğun haklarını sınırlayan başta azınlık grupları, bazı kurumları ve denetleme sistemlerini istemez. Çoğunluğun oylarıyla geldiğinden ülkeyi sadece onların talepleriyle idare etme eğilimindedir.

1921, 1924 ve 1982 Anayasaları çoğunlukçu, 1961 Anayasası ise çoğulcudur.

1961 Anayasası'nda 1971-1973 yılında askerlerin müdahalesi ile önemli değişikliklere uğramıştır:

a) Yürütmenin Güçlendirilmesi Yönünde Değişiklikler

- › Bakanlar Kuruluna **Kanun Hükmünde Kararname** çıkarma yetkisi verildi (2017'de kaldırıldı).
- › Vergi, resim ve harçların muafiyet ve istisnaları ile nispet ve hadlerine ilişkin hükümlerde değişiklik yapmaya **Bakanlar Kurulu** yetkili kılındı (2017'de bu yetki Cumhurbaşkanına verildi).
- › Üniversitelerin özerkliği zayıflatıldı. TRT'nin özerkliği kaldırıldı.

b) Temel Hak ve Özgürlüklere Getirilen Sınırlamalar

- › Bütün temel hak ve özgürlükleri için geçerli genel sınırlama hükümleri getirildi.
- › Temel hak ve özgürlüklerin kötüye kullanılması hükmü anayasaya girdi.
- › Devlet memurlarının sendika kurma hakkı ortadan kaldırıldı.
- › Siyasi partilere hazine yardımı yapılması hükmü anayasaya girmiştir.

c) Yargı Denetimine Getirilen Sınırlamalar

- › Üyelerinin atanmasında Bakanlar Kurulunun aday gösterdiği **Devlet Güvenlik Mahkemeleri** kuruldu (2004'te kaldırıldı).
- › Asker kişilerle ilgili idari eylem ve işlemlerin yargısal denetimi, Danıştaydan alınarak yeni kurulan **Askerî Yüksek İdare Mahkemesi**'ne verilmiştir (2017'de kaldırıldı).
- › Anayasa Mahkemesinin anayasa değişikliklerini sadece şekil bakımından denetleyeceği hükmü getirilmiştir.

E. 1982 Anayasası

- ▼ 12 Eylül 1980 İhtilâli sonucunda hazırlanmıştır. **Millî Güvenlik Konseyi** ve **Danışma Meclisi** yeni anayasayı hazırlamış ve halkoymasına sunulmuştur.
- ▼ 1982 Anayasası halkoyuna sunulup kabul edilirken aynı zamanda Cumhurbaşkanı da seçilmiştir.
- ▼ Kuvvetler ayrılığına dayanan en kazuistik ve en sert anayasamızdır. Değiştirilmez madde sayısı üçe çıkarılmıştır.

- ✓ Kişinin yakalandığı veya tutuklandığı, yakınlarına derhâl bildirilir.

◆ Özel Hayatın Gizliliği

- ✓ Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.

◆ Konut Dokunulmazlığı

- ✓ Kimsenin konutuna dokunulamaz.

◆ Haberleşme Hürriyeti

- ✓ Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır.

◆ Yerleşme ve Seyahat Hürriyeti

- ✓ Herkes, yerleşme ve seyahat hürriyetine sahiptir.
- ✓ Vatandaş sınır dışı edilemez ve yurda girme hakkından yoksun bırakılamaz.
- ✓ Yerleşme hürriyeti aşağıdaki amaçlarla kanunla sınırlanabilir.
 - **Yerleşme hürriyeti**, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;
 - **Seyahat hürriyeti**, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek amaçlarıyla

kanunla sınırlanabilir.

- ✓ Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyeti, ancak **suç soruşturması veya kovuşturması sebebiyle hâkim kararına** bağlı olarak sınırlanabilir (2010 değişikliği).

◆ Din ve Vicdan Hürriyeti

- ✓ Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir.

◆ Basın Hürriyeti

- ✓ Basın hürdür, sansür edilemez. Basımevi kurmak **izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.**

◆ Süreli ve Süresiz Yayın Hakkı

- ✓ Süreli veya süresiz yayın önceden izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamaz.

◆ Dernek Kurma Hürriyeti

- ✓ Herkes, önceden izin almaksızın **dernek kurma ve bunlara üye olma ya da üyelikten çıkma** hürriyetine sahiptir. Hiç kimse bir derneğe üye olmaya ve dernekte üye kalmaya zorlanamaz.

◆ Toplantı ve Gösteri Yürüyüşü Düzenleme Hakkı

- ✓ Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırsız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir.

◆ Mülkiyet hakkı

- ✓ Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.
- ✓ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.
- ✓ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.

◆ Hak Arama Hürriyeti

- ✓ Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.

- ✓ Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınamaz.

◆ Kanuni Hâkim Güvencesi

- ✓ Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz.
- ✓ Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.

◆ Suç ve Cezalara İlişkin Esaslar

- ✓ Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suç işlediği zaman kanunda o suç için koyulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.
- ✓ Suç ve ceza zaman aşımı ile ceza mahkumiyetinin sonuçları konusunda da yukarıdaki fıkra uygulanır.
- ✓ Ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirleri ancak kanunla konulur.
- ✓ Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz.
- ✓ Hiç kimse kendisini ve kanunda gösterilen yakınlarını suçlayan bir beyanda bulunmaya veya bu yolda delil göstermeye zorlanamaz.
- ✓ Kanuna aykırı olarak elde edilmiş bulgular, delil olarak kabul edilemez **(2001 değişikliği)**.
- ✓ Ceza sorumluluğu şahsidir.
- ✓ Hiç kimse, yalnızca sözleşmeden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememesinden dolayı özgürlüğünden alıkoynamaz **(2001 değişikliği)**.
- ✓ Ölüm cezası ve genel müsadere cezası verilemez **(2004 değişikliği)**.
- ✓ İdare, kişi hürriyetinin kısıtlanması sonucunu doğuran bir müeyyide uygulayamaz. Silahlı Kuvvetlerin iç düzeni bakımından bu hükme kanunla istisnalar getirilebilir.
- ✓ Uluslararası Ceza Divanına taraf olmanın gerektirdiği yükümlülükler hariç olmak üzere vatandaş, suç sebebiyle yabancı bir ülkeye verilemez **(2004 değişikliği)**.

III. SOSYAL VE EKONOMİK HAKLAR VE ÖDEVLER (POZİTİF STATÜ HAKLARI)

- ✓ Ailenin korunması ve çocuk hakları
- ✓ Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi
- ✓ Kamu yararı
- ✓ Kıyılardan yararlanma
- ✓ Toprak mülkiyeti
- ✓ Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması
- ✓ Kamulaştırma
- ✓ Devletleştirme ve özelleştirme
- ✓ Çalışma ve sözleşme hürriyeti
- ✓ Çalışma hakkı ve ödevi
- ✓ Çalışma şartları ve dinlenme hakkı
- ✓ Sendika kurma hakkı
- ✓ Toplu iş sözleşmesi, grev ve lokavt hakkı
- ✓ Ücrette adaletin sağlanması
- ✓ Sağlık hizmetleri ve çevrenin korunması
- ✓ Konut hakkı

Atatürk İlkeleri

- Cumhuriyetçilik
- Laiklik
- İnkılapçılık
- Halkçılık
- Milliyetçilik
- Devletçilik

Atatürk ilkeleri, 1937 yılında anayasaya dâhil edilmiştir.

Cumhuriyetçilik ve laiklik siyasi parti tartışmalarının dışında tutulmuştur.

Not

Atatürk İlkelerinin Amaçları

- Milletin duygularına, kültürüne ve tarihine dayanır.
- Milletin ihtiyaç ve gereklerinden doğmuştur.
- Birbirini bütünleyen, tamamlayan niteliktedir.
- Millîdir.
- Gerçekçidir.
- Milletin tam bağımsızlığını amaçlar.
- Milletin huzur ve refahını amaçlar.
- Çağdaşlığı amaçlar.
- Akıl ve bilime dayanır.

İlkeler**Cumhuriyetçilik**

Yönetim şekli olarak cumhuriyetin benimsenmesi ve savunulmasıdır.

Özellikleri

- Millet egemenliğine dayanmaktadır.
- Yöneticilerin seçimle iş başına gelmesi temel prensiptir.
- Bütün vatandaşlara seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır.
- Egemenlik bir sınıf veya zümreye verilemez.
- Vatandaşlık anlayışına dayanır.
- Türk milletinin doğasına en uygun yönetimdir.
- Siyasi parti tartışmalarının dışında tutulmuştur.
- Cumhuriyet Türk gençliğine emanet edilmiştir.
- 1924, 1961 ve 1982 anayasalarında değiştirilemez maddedir.
- Diğer ilkelerin uygulanması cumhuriyetçiliğe bağlıdır.

Cumhuriyetçilik ile İlgili İnkılaplar

- TBMM'nin açılması
- 1921 Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'nun kabul edilmesi
- Saltanatın kaldırılması
- Cumhuriyetin ilanı
- Halifeliğin kaldırılması
- Ordunun siyasetten ayrılması
- Çok partili hayata geçiş denemelerinin yapılması
- 1924 Anayasası'nın kabul edilmesi
- Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi
- Seçmen yaşının düşürülmesi
- İki dereceli seçim sisteminden tek dereceli seçim sistemine geçilmesi

Milliyetçilik

Kişinin ait olduğu millete ve onun değerlerine bağlı olmasını, milletin varlığını sürdürmek için çalışmasını ifade eder.

Özellikleri

- Atatürk milliyetçiliği ırkçı değildir.
- Akılcıdır.
- Din esasına dayanmaz.
- İnsancıdır.
- Sınıf kavgasına karşıdır.
- Ülke ve millet bütünlüğünü esas alır.
- İrade birliği ve ortak geçmiş ve gelecekte birlikte yaşama arzusunu esas alır.
- Milliyetçiliği reddeden akımlara karşıdır.
- Birleştiricidir.
- Millî kültür ve millî tarih anlayışlarına dayanır.
- Tam bağımsızlığı esas alır.
- Millî egemenlik ilkesini savunur.
- Bütünleyen ilkeleri, ulusal birlik ve beraberlik, ülke bütünlüğü, bağımsızlık, yurtta barış dünyada barış, insan ve insanlık sevgisi

Milliyetçilik ile İlgili İnkılaplar

- TBMM'nin açılması
- Türk Tarih Kurumunun kurulması
- Türk Dil Kurumunun kurulması
- Misak-ı İktisadi'nin kabul edilmesi
- Kapitülasyonların kaldırılması
- Yabancı okulların devlete bağlanması
- Maarif Teşkilatının yeniden düzenlenmesi